

Спеціалізованій вченій раді Д 58.082.03
Західноукраїнського національного університету,
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль,
46009, Україна.

ВІДГУК

опонента **Куцика Петра Олексійовича**

доктора економічних наук, професора,

ректора Львівського торговельно-економічного університету

на дисертаційну роботу **Гуменної-Дерій Марії Василівни** на тему:

“Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у
будівництві: методологія, організація”,

подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит

(за видами економічної діяльності)

Проведений аналіз результатів дисертаційної роботи Гуменної-Дерій Марії Василівни дає змогу зробити висновки на предмет актуальності, специфіки, змісту і структури роботи, наукової новизни, практичного значення та загальної оцінки дисертаційного дослідження поданого до захисту.

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими темами, програмами, планами. Будівельна галузь є одним із пріоритетних напрямів розвитку національної економіки, адже значна частина населення через повномасштабну війну залишилась без житла. У зв'язку з цим, після завершення війни будівництво першочергово потребуватиме інвестицій, які будуть скеровані на відбудову зруйнованих житлових будівель. Оскільки у будівництві задіяний значний ресурсний потенціал, то і правдива інформація про надходження та використання матеріальних, технічних і фінансових ресурсів сприятиме залученню іноземних інвестицій у великих обсягах. Звідси,

фінансовий облік і звітність мають бути організовані згідно з чинним законодавством, а управлінський облік та звітність повинні максимально відповідати потребам ефективної економічної діяльності будівельних підприємств.

Проте, через постійні зміни нормативно-правової бази, воєнні дії, інфляційні процеси, фінансова стійкість будівельного підприємства є нестабільною, а ризики невиконання встановлених завдань підвищуються. Така ситуація має вплив на фінансовий й управлінський облік і звітність будівельних підприємств, зокрема щодо оцінки матеріальних ресурсів, способів нарахування амортизації технічних ресурсів, застосування різних способів розрахунків, контроль за раціональним використанням ресурсів. Ще однією із проблем, зазначених авторкою, є перехід на нові програмні забезпечення обліку в зв'язку із відмовою України від російськомовних, що створює нові виклики перед будівельними підприємствами. З іншого боку, щоб залучити іноземні інвестиції необхідно підвищити рівень довіри до національного забудовника, для цього варто вдосконалити методологію й організацію обліку за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві та поліпшити якість контролю за ними.

Незважаючи на значний інтерес до проблем обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві низки науковців і практиків, дане питання не втрачає своєї актуальності. Окреслені авторкою проблемні питання наповнені новим змістом і стосуються розробки теоретичних засад та практичних рекомендацій із формування нових підходів й завдань, які ставляться до обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві.

Зазначене обумовлює твердження про те, що Гуменна-Дерій Марія Василівна вибрала актуальну тему "Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація", яка спрямована на вирішення важливих наукових проблем і практичних рекомендацій, пов'язаних із методологією й організацією обліку ресурсного потенціалу будівельного підприємства.

Дисертаційна робота пов'язана із виконанням низки науково-дослідних тем Західноукраїнського національного університету, зокрема: "Модернізація бухгалтерського обліку з використанням комп'ютерно-комунікаційних технологій для забезпечення кібербезпеки підприємств" (номер державної реєстрації 0120U102054), "Домінанти управлінського обліку в умовах діджиталізації для забезпечення економічної безпеки у воєнний і післявоєнний періоди" (номер державної реєстрації 0123U101580); науково-дослідних робіт "Стан та перспективи розвитку системи бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах глобалізації" (державний реєстраційний номер 0117U000147); "Розвиток системи бухгалтерського та управлінського обліку в умовах соціально-економічних викликів» (державний реєстраційний номер 0122U000927). За цими темами розвинуто методологію і організацію обліку матеріально-технічних ресурсів у будівництві, розроблено їх інформаційну парадигму, дано пропозиції із вдосконалення методології й організації обліку та контролю за фінансовими ресурсами, розроблено методику логістичного контролю у будівельних підприємствах.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації. Зміст дисертаційної роботи М. В. Гуменної-Дерій є достатньо обґрунтованим щодо наукових положень, висновків і практичних рекомендацій. В дисертації чітко сформульовані мета і завдання, які узгоджені та розкриті у всіх розділах і підтверджуються результатами дослідження. Обґрунтованість результатів дослідження здійснено на підставі належного теоретичного рівня та використання актуальної інформаційної бази.

Дисертанткою опрацьовано значний обсяг інформаційних джерел (567 найменувань), де проаналізовано та досліджено наукові праці національних і закордонних авторів через використання наукових монографій, матеріалів науково-практичних конференцій, спеціалізованих фахових видань, спеціалізованої періодики, офіційних статистичних даних, показників будівельних підприємств, матеріалів власних досліджень, де розглянуто

особливості обліку і звітності у будівництві, матеріально-технічні та фінансові ресурси й специфіку їх відображення в фінансовому обліку, переваги та недоліки щодо формування звітності, проблемні аспекти контролю за ресурсами у будівельних підприємствах.

У процесі написання дисертації авторка використовувала загальнонаукові, специфічні та емпіричні методи дослідження, а саме: монографічний, історичний, моделювання, індукції та дедукції, абстрагування та конкретизації, спостереження, графічний. Застосування цих методів свідчить про обізнаність автора у досліджуваній темі, та вмінні застосовувати визначені методи з користю для реалізації нових підходів до чинної системи обліку та контролю у будівництві.

Достовірність одержаних результатів підтверджується публікаціями у фахових наукових періодичних виданнях, монографіях, які були оприлюднені на національних та міжнародних науково-практичних конференціях.

Дисертаційна робота має класичну структуру і складається з п'яти розділів, що викладені логічно, лаконічно, супроводжуються відповідними рисунками і таблицями, й посиланнями на використані джерела. Висновки дисертаційної роботи містять результати проведеного дослідження, сутність і новизну наукових положень та практичних рекомендацій, що розроблені й представлені на захист.

Провівши аналіз наповнення дисертаційної роботи М. В. Гуменної-Дерій можна стверджувати, що зміст дисертаційної роботи відповідає назві теми, меті, завданням та свідчить про завершеність дослідження.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, їх загальнонаціональне значення. Наукова новизна є достатньо теоретично обґрунтованою і полягає в розробці рекомендацій щодо розвитку методології та організації обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами з метою ефективного управління процесами, пов'язаними з будівництвом житла. До основних результатів, що характеризують наукову новизну віднесемо такі:

– розроблено парадигму інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва, згідно із якою базою для підвищення ефективності використання матеріальних, технічних і фінансових ресурсів є інформаційні ресурси, що служать основою для ухвалення управлінських рішень. Крім цього, управління такими ресурсами буде змінюватись під впливом діджиталізації та післявоєнної відбудови (С. 58-61);

– дано пропозицію обліковувати логістичні витрати на рахунку 99 «Логістичні витрати», адже застосування такого рахунка дасть змогу оптимізувати використання матеріально-технічних ресурсів. Авторка запропонувала такі субрахунки до рахунка 99 “Логістичні витрати”, як: логістичні витрати відділу постачання (991), логістичні витрати складів виробничих запасів (992), логістичні витрати виробничих і обслуговуючих підрозділів (993), логістичні витрати складів готової продукції (994), логістичні витрати відділу збуту (995), логістичні витрати відділу транспорту (996), логістичні витрати відділу маркетингу (997), витрати відділу логістики в частині логістичних операцій (998), адміністративні логістичні витрати (999) (С. 107-110);

– вдосконалено облікову амортизаційну політику необоротних активів будівельного підприємства у частині методів нарахування і донарахування сум амортизації (знос), визначення вартісних меж, встановлення реальної ліквідаційної вартості та термінів їх корисного використання, запропоновано внести зміни в систему обліку у зв’язку із змінами фізичного стану необоротних активів і їх переоцінкою, виключення із переліку тих об’єктів на які нараховується чи донараховується амортизація (знос), тощо (С. 204-207);

– розвинуто методологічні й організаційні підходи до обліку матеріальних ресурсів і їх оцінки в будівництві. Авторка довела, що проблематика оцінки у будівництві проявляється через велику номенклатуру будівельних матеріалів (що взаємопов’язана із різними одиницями їх виміру), розрахунок необхідної кількості будівельних матеріалів (який потребує попередньо складеного плану), вибір постачальників будматеріалів (що частково впливає на формування ціни на такі матеріали), новітні будівельні матеріали (які можуть вимагати нових

видів оцінки), суттєвий вплив інфляційних процесів на вибір матеріалів (що використовуються у будівництві). Ці проблемні питання запропоновано вирішити через їх врахування при підготовці Наказу про облікову політику будівельного підприємства (С. 127-130);

– побудовано модель обліку фінансових ресурсів за трьома напрямками. Перший напрям пов'язаний із модульним будівництвом й особливостями ведення його обліку; другий напрям передбачає застосування будівельним підприємством Управлінського звіту про рух грошових коштів зі скороченим переліком статей; третій напрям забезпечує проведення дослідження програмного забезпечення, що призначене для будівельних підприємств із наданням відповідних пропозицій (С. 275-288);

– поліпшено етапи аудиторського контролю логістичних витрат і економії ресурсів, їх планування й організація; своєчасність та достовірність документального відображення; швидкість та правильність розрахунку й обґрунтованість списання; повнота відображення у відповідних реєстрах обліку; обґрунтованість включення статей витрат до складу логістичних витрат для потреб податкових розрахунків; ухвалення тексту аудиторського висновку за результатами перевірки; способи поліпшення методики й організації аудиторської перевірки логістичних витрат й економії ресурсів. На відміну від існуючої, послідовність цієї методики аудиторського контролю логістичних витрат та економії ресурсів у будівельних підприємствах якісно прописана дисертанткою (С. 316-317);

– сформовано концепцію контролю за матеріально-технічними й фінансовими ресурсами у будівництві, де під “методологією контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами” запропоновано трактувати сукупність методів, що забезпечують отримання нових знань або поглиблення уже існуючих про такий контроль, а під їх “організацією” – сукупність заходів, що спрямовані на практичну реалізацію мети і завдань контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві (С. 297-302).

Дисертаційна робота М. В. Гуменної-Дерій має загальнонаціональне практичне значення, що підтверджується довідками про впровадження її

результатів. Результати дисертаційного дослідження використані у практичній діяльності професійних громадських організацій України, суб'єктів господарювання сфери будівництва, аудиторських фірм, закладів вищої освіти, серед яких: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (довідка № 50 від 03.06.2022 р.); Конфедерація будівельників України (довідка № 314/08 від 17.08.2022 р.); ГО "Інститут обліку і оподаткування" (довідка № 30-22/1 від 30.08.2022р.); ТОВ "Тернопільбуд" (довідка № 01/805 від 26.05.2021 р.); ТОВ "Добробуд" (довідка № 14 від 18.05.2022 р.); ТОВ "Аудит-сервіс ІНК" (довідка № 24-Е/16.09.22 від 6.09.2022 р.); Виробничо-будівельна фірма ТОВ "Потенціал" (довідка № 31-21-1 від 20.09.2022 р.); ПП "СЛМ-Пласт" (довідка № 06 від 09.06.2023 р.); ПП ЯНА "БУД" (довідка № 47 від 26.06.2023 р.). Результати наукового дослідження впроваджені у навчальний процес Західноукраїнського національного університету (довідка №126-28/1439 від 23.09.2022 р.).

Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях, зарахованих за темою докторської дисертації. Результати дисертації викладено у 49 наукових публікаціях, з них: 23 статей, що відображають основні наукові результати (з них 4 у журналах, що індексуються в наукометричній базі Web of Science, в тому числі 3 статті у виданнях з квантилем Q4 і 1 – у виданні з квантилем Q3), 26 наукових праць, що додатково відображають наукові результати дисертації (з них: 4 – у колективних монографіях). Загалом обсяг опублікованих праць становить 30,43 друк. арк., де особисто авторці належить 19,87 друк. арк., серед них: наукових праць, в яких висвітлені основні результати наукових досліджень за темою дисертації, – 15,35 друк. арк.; наукових праць, що додатково відображають наукові результати дисертації, – 4,52 друк. арк.

Наявні в автора публікації достатньо повно відображають зміст і основні положення дисертації, а також відповідають вимогам МОН України до публікування результатів дослідження на здобуття наукового ступеня доктора

наук. Кількість, обсяг, якість й обсяг друкованих праць дають авторові право публічно захищати дисертацію.

Ступінь використання матеріалів і висновків кандидатської дисертації. У докторській дисертаційній роботі не використовувались наукові матеріали й напрацювання кандидатської дисертації Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему “Облік і контроль грошово-розрахункових операцій в житловому будівництві”, що була захищена у 2013 році за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації. Докторська дисертація Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему: “Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація” відповідає принципам академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і наукових працях, що відображають її результати, відсутній академічний плагіат, фабрикації, компіляції та фальсифікації. Використані ідеї, положення, напрацювання наукових результатів інших авторів мають коректні посилання на першоджерела.

Зауваження та/або дискусійні питання щодо положень докторської дисертації. Дисертаційне дослідження М. В. Гуменної-Дерій містить практичну цінність, має достатньо високий науковий рівень, проте варто звернути увагу на окремі дискусійні положення, що потребують додаткової аргументації, а саме:

1. У парадигмі інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва (С. 59) дано пропозиції з післявоєнної відбудови України, проте не описано послідовність дій щодо реалізації таких пропозицій.

2. Запропонована авторкою пропозиція щодо розробки і затвердження “Державної програми розвитку машинобудування для підприємств будівельної галузі на період до 2035 року” (С. 206) потребує уточнення, адже немає

твердого переконання, що для такої програми є належні умови реалізації в Україні.

3. Виникає дискусійне запитання чи кожне підприємство має формувати Управлінський звіт про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів, якщо, для прикладу, частка МШП у підприємстві є незначною (С. 152-153).

4. Не є зрозумілим чим конкретно принципи новітньої парадигми фінансових активів суттєво відрізняються від принципів чинної парадигми фінансових активів, оскільки доцільно було в дисертації розписати більш детально ці принципи (С. 247-248).

5. Виникає також питання чи застосування іноземних програмних забезпечень не є надто дороговартісними для будівельних підприємств України і чи реально підлаштувати їхні модулі до потреб нашого національного обліку (С. 284-285).

6. Запропонований авторкою Проект етапів контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві з боку фінансового посередника (через ФФБ, ФОН, ІСІ) є цікавим. Проте в роботі не зазначено як такий проєкт буде реалізованим у практичній діяльності будівельних підприємств (С. 336-337).

Такі дискусійні положення не зменшують наукову цінність та практичне значення дисертаційного дослідження М. В. Гуменної-Дерій і не мають впливу на загальну високу оцінку дисертації, лише можуть бути підставою для наукової дискусії та їх використання у майбутніх наукових доробках авторки.

Загальний висновок. Докторська дисертація Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему "Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація" є аргументованим, структурованим, новітнім і самостійним науковим дослідженням. Результати дисертаційного дослідження мають обґрунтовану наукову новизну, відображають вагоме практичне та теоретичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації дають змогу вирішити основоположні проблеми обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві, їх методологію та організацію.

Дисертація оформлена згідно чинних вимог, а надані у відгуку зауваження не мають впливу на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Звідси, дисертаційна робота на тему "Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація" є актуальною, а за змістом, науковою новизною, обсягом досліджень, практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам п.п. 6, 7, 8, 9 "Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук", затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021р., а її автор – Гуменна-Дерій Марія Василівна у повній мірі заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
ректор Львівського торговельно-
економічного університету

Петро КУЦИК

